

ΡΑΪΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΜΑΛΤΕ ΛΑΟΥΡΙΝΤΣ ΜΠΡΙΓΚΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΕΠΙΜΕΤΡΟ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ

Β' ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΑΙΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΜΑΛΤΕ ΛΑΟΥΡΙΝΤΣ ΜΠΡΙΓΚΕ

9

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

261

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ

17 Σημειώσεις
για τὸν *Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε*
τοῦ Ράινερ Μαρία Ρίλκε

283

ΜΑΝΦΡΕΝΤ ΕΝΓΚΕΛ

(Μετάφραση: Γιάννης Κοιλῆς)

Οἱ *Σημειώσεις* ὡς μοντέρνο μυθιστόρημα.
Ἐπὶ τῆ βιογραφικῆ ἀφήγησι στο Montageroman

305

Ἡ ἀρίθμηση τῶν κεφαλαίων δὲν ὑπάρχει στὸ πρωτότυπο. Προστέθηκε κατὰ τὸ πρότυπο ξένων ἐκδόσεων γιὰ διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη καὶ τῶν παραπομπῶν.

Θὰ πρέπει νὰ ἤμουν δώδεκα, τὸ πολὺ δεκατριῶν χρονῶν. Ὁ πατέρας μου μὲ εἶχε πάρει μαζί του στὸ Οὐρνεκλόστερ. Δὲν ξέρω τί τὸν παρακίνησε νὰ θέλει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν πεθερό του. Οἱ δύο ἄνδρες εἶχαν νὰ ἰδωθοῦν πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ πέθανε ἡ μητέρα μου, ἄλλωστε ὁ πατέρας μου δὲν εἶχε πάει ποτὲ στὸν παλιὸ πύργο, ὅπου εἶχε ἀποσυρθεῖ ὁ κόμης Μπράε. Δὲν ξαναεἶδα ποτὲ ἐκεῖνο τὸ παράξενο σπίτι, μιὰ καὶ ὅταν πέθανε ὁ παππούς μου πέρασε σὲ ξένα χέρια. Ὅταν τὸ ἀνακαλῶ στὶς παιδικὰ ἐπέξεργασμένες ἀναμνήσεις μου, δὲν ἀντικρίζω κάποιον κτίριο· βρίσκεται κατακερματισμένο μέσα μου· ἐδῶ ἓνας χῶρος, ἐκεῖ ἓνας χῶρος, ἐδῶ ἓνα τμήμα διαδρόμου, ποὺ δὲν συνδέει αὐτοὺς τοὺς δύο χῶρους, ἀλλὰ παραμένει ἓνα ξεχωριστὸ ἀπόσπασμα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο εἶναι ὅλα σκόρπια μέσα μου — τὰ δωμάτια, οἱ σκάλες ποὺ κατέβαιναν μὲ περισσὴ ἀκριβεία, καθὼς καὶ ἄλλες στενές, στριφογυριστὲς σκάλες, ποὺ προχωροῦσες στὸ σκοτάδι τους ὅπως τὸ αἶμα στὶς φλέβες· οἱ κάμαρες τῶν πυργίσκων, τὰ μπαλκόνια ποὺ κρέμονταν ψηλά, τὰ ἀπροσδόκητα ὑπερῶα ποὺ τὰ πλησίαζες μέσα ἀπὸ μικρὲς πορτοῦλες· ὅλα αὐτὰ βρίσκονται ἀκόμα μέσα μου καὶ δὲν θὰ πάψουν ποτὲ νὰ βρί-

σκονται εκεί. Λές και ή εικόνα αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ γκρεμί-
στηκε ἐντός μου και ἔγινε χίλια κομμάτια φτάνοντας στὸν
πυθμένα.

Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς στὴν καρδιά μου ἔχει διαφυ-
λαχθεῖ ἀκέραιη μόνο ἐκείνη ή αἴθουσα ὅπου συγκεντρω-
νόμασταν κάθε ἀπόγευμα στις ἑφτά για νά πάρουμε τὸ
γεῦμα. Δὲν εἶδα ποτὲ αὐτὸν τὸ χῶρο στὸ φῶς τῆς ἡμέρας
και δὲν θυμᾶμαι καν ἂν εἶχε παράθυρα και πρὸς τὰ ποῦ
ἔβλεπαν. Ὅταν ἔμπαινε ἐκεῖ μέσα ή οἰκογένεια, ἔκαιγαν
τὰ κεριά μέσα στὰ βαριά κηροπήγια και σὲ λίγα λεπτά ξε-
χνοῦσες τί ὦρα ἦταν και τί εἶχες δεῖ ὅταν βρισκόσουν ἔξω.
Αὐτὸς ὁ ψηλός, θολωτός, ἂν θυμᾶμαι καλά, χῶρος ἦταν
ἰσχυρότερος ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα. Μὲ τὸ ὄλο και σκοτεινότερο
ὔψος του, μὲ τις ἀνεξιχνίαστες γωνίες του, ἀπομυζοῦσε
ὄλες τις εἰκόνες ἀπὸ μέσα σου, χωρὶς νά ἀφήνει κάτι ἄλλο
συγκεκριμένο στὴ θέση τους. Ὅταν βρισκόσουν ἐκεῖ, ἔνιω-
θες διαλυμένος· χωρὶς βούληση, χωρὶς συνείδηση, χωρὶς
χαρά. Θυμᾶμαι ὅτι αὐτὴ ή ἔξοντωτικὴ κατάσταση μοῦ
προξενοῦσε κάτι σὰν ἀδιαθεσία, ἓνα εἶδος ναυτίας, ποῦ τὸ
ξεπερνοῦσα τεντώνοντας τὴν κνήμη μου, ἔως ὅτου ἄγγιζα
μὲ τὸ πόδι μου τὸ γόνατο τοῦ πατέρα μου ποῦ καθόταν ἀπέ-
ναντι. Πολὺ ἀργότερα σκέφτηκα πὼς ἐκεῖνος ἔδειχνε νά
νιώθει, ή τουλάχιστον νά ἀνέχεται αὐτὴν τὴν ἀλλόκοτη
συμπεριφορά, ἂν και μεταξύ μας ὑπῆρχε μιὰ ψυχρὴ σχέση
ποῦ δὲν δικαιολογοῦσε τέτοιου εἶδους φερσίματα. Αὐτὸ τὸ
ἀπαλὸ ἄγγιγμα, ὠστόσο, μοῦ ἔδινε τὴ δύναμη νά ἀντέχω
ἐκεῖνα τὰ ἀτελείωτα γεύματα. Και ὕστερα ἀπὸ μερικές
ἑβδομάδες μαρτυρικῆς ὑπομονῆς, εἶχα συνηθίσει, μὲ τὴ
σχεδὸν ἀπεριόριστη προσαρμοστικότητα ἐνὸς παιδιοῦ,
τόσο πολὺ ἐκεῖνες τις δυσάρεστες συναντήσεις, ποῦ δὲν

χρειαζόμενοι πια καμιά προσπάθεια για να μπορέσω να παραμείνω στο τραπέζι δύο ολόκληρες ώρες· τώρα μάλιστα κυλούσαν σχετικά γρήγορα, γιατί άρχισα να ασχολούμαι με την παρατήρηση των παρισταμένων.

Ὁ παππούς μου ἔλεγε «ἡ οἰκογένεια», καὶ ἄκουγα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ χρησιμοποιοῦν αὐτὸν τὸν ἐντελῶς αὐθαίρετο χαρακτηρισμό. Γιατὶ ἂν καὶ αὐτοὶ οἱ τέσσερις ἄνθρωποι εἶχαν μακρινὲς συγγενικὲς σχέσεις, μὲ κανέναν τρόπο δὲν ταίριαζαν μεταξύ τους. Ὁ θεῖος, ποὺ καθόταν δίπλα μου, ἦταν ἓνας ἡλικιωμένος ἄνδρας, τοῦ ὁποῖου τὸ σκληρό, καμένο πρόσωπο εἶχε μερικοὺς μαύρους λεκέδες, πού, ἀπ' ὅ,τι ἔμαθα, εἶχαν προκληθεῖ ἀπὸ ἔκρηξη πυρίτιδας· μεμψίμοιρος καὶ malkontent,²² εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ ταγματάρχης καὶ τώρα ἔκανε ἀλχημιστικὰ πειράματα σὲ ἓναν ἄγνωστο σ' ἐμένα χώρο τοῦ πύργου· ἀπ' ὅ,τι ἄκουσα νὰ λένε οἱ ὑπηρέτες, βρισκόταν σὲ ἐπαφή μὲ μιὰ φυλακὴ γιὰ βαρupoινίτες, ἀπ' ὅπου τοῦ ἔστελναν μιὰ ἢ δύο φορὲς τὸ χρόνο πτώματα, μὲ τὰ ὁποῖα κλεινόταν ολόκληρα μερόνυχτα καὶ τὰ τεμάχιζε ἢ τὰ παρασκευάζε χρησιμοποιώντας μυστηριώδεις μεθόδους, οὕτως ὥστε νὰ μὴ σαπίζουν. Ἀπέναντί του ἦταν ἡ θέση τῆς δεσποινίδος Ματίλντε Μπράε. Ἦταν ἓνα ἄτομο ἀκαθορίστου ἡλικίας, μιὰ μακρινὴ ἐξαδέλφη τῆς μητέρας μου, γιὰ τὴν ὁποία δὲν ξέραμε ἀπολύτως τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι διατηροῦσε συχνὴ ἀλληλογραφία μὲ ἓναν Αὐστριακὸ πνευματιστὴ, τὸν βαρόνο Νόλντε, στὸν ὁποῖο ἦταν ἀφοσιωμένη σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ δὲν ἔκανε τὴν παραμικρὴ κίνηση χωρὶς νὰ ἔχει πάρει τὴν ἔγκριση, ἢ μᾶλλον τὴν εὐλογία του. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ὑπερβολικὰ παχιά, μὲ μιὰ μαλακιά, νωθρὴ πλησμονή, ποὺ τὴν ἔκανε νὰ μοιάζει τρόπον τινὰ σὰν νὰ ἦταν ἄτσαλα

χυμένη μέσα στα φαρδιά, ανοιχτόχρωμα ρούχα της· οί κινήσεις της ήταν κουρασμένες και άκαθόριστες και τὰ μάτια της έτρεχαν διαρκώς. Παρ' όλ' αυτά υπήρχε κάτι σ' αυτήν που μου θύμιζε τή λεπτεπίλεπτη, τρυφερή μου μητέρα.

Όσο περισσότερο τήν παρατηρούσα, έβρισκα στο πρόσωπό της όλα εκείνα τὰ φίνα και ήρεμα χαρακτηριστικά που μετά τὸ θάνατο τῆς μητέρας μου δέν μπορούσα ποτέ νὰ ἀνακαλέσω στη μνήμη μου· ἀπὸ τότε που έβλεπα καθημερινὰ τήν Ματίλντε Μπράε, ήξερα πάλι πὼς ήταν ή νεκρή· νομίζω μάλιστα πὼς τὸ γνώριζα για πρώτη φορά. Μόνο τότε διαμορφώθηκε μέσα μου ἀπὸ ἐκατοντάδες λεπτομέρειες μιὰ εἰκόνα τῆς πεθαμένης: ή εἰκόνα που με συνοδεύει παντοῦ. Ἀργότερα εἶδα ξεκάθαρα ὅτι στο πρόσωπο τῆς δεσποινίδος Μπράε υπήρχαν ὄντως ὅλες οἱ λεπτομέρειες που καθόριζαν τή φυσιογνωμία τῆς μητέρας μου, μόνο που ήταν σὰν νὰ εἶχε παρεισφρήσει ἓνα ξένο πρόσωπο ἀνάμεσά τους, που τίς ἀπομάκρυνε, τίς παραμόρφωνε και δέν συνδέονταν πιά μεταξὺ τους.

Δίπλα σ' αυτήν τήν κυρία καθόταν ὁ μικρὸς γιὸς μιᾶς ἐξαδέλφης, ἓνα περίπου συνομήλικό μου ἀγόρι, που ήταν ὅμως πιὸ μικρόσωμο και πιὸ ντελικάτο. Ὁ χλωμός, ἀδύνατος λαϊμός του ὀρθωνόταν μέσα ἀπὸ μιὰ πτυχωτὴ τραχηλιά και χανόταν κάτω ἀπὸ τὸ μακρὺ του πιγούνη. Τὰ χεῖλη του ήταν λεπτὰ και σφιγμένα, τὰ ρουθούνια του έτρεμαν ἔλαφρά, και ἀπὸ τὰ ὄμορφα, σκουροκάστανα μάτια του κουνιόταν μόνο τὸ ἓνα, που με κοιτοῦσε καμιά φορά ήρεμα και θλιμμένα, ἐνῶ τὸ ἄλλο ήταν προσηλωμένο στήν ἴδια γωνία, σὰν νὰ εἶχε πουληθεῖ και μπορούσες πιά νὰ τὸ ἀγνοεῖς.

Στήν κορυφή τοῦ τραπεζιοῦ ὑπῆρχε ἡ τεράστια πολυθρόνα τοῦ παπποῦ μου, τὴν ὁποία ἕνας ὑπηρέτης, ποὺ δὲν ἀσχολιόταν μὲ τίποτ' ἄλλο, τραβοῦσε κάθε φορὰ βοηθώντας τον νὰ καθίσει, καὶ στὴν ὁποία ὁ γηραιὸς κύριος καταλάμβανε πολὺ μικρὸ χῶρο. Ὑπῆρχαν μερικοὶ ποὺ ἀποκαλοῦσαν αὐτὸν τὸν βαρῆκοο, αὐταρχικὸ ἄνθρωπο «κύριο ἐξοχότατο» καὶ «αὐλάρχη», ἐνῶ ἄλλοι τοῦ ἔδιναν τὸν τίτλο τοῦ στρατηγοῦ. Πράγματι, διέθετε κάποτε ὅλους αὐτοὺς τοὺς τίτλους, ἀλλὰ εἶχε παρέλθει τόσος χρόνος ἀπὸ τότε ποὺ κατεῖχε ἐκεῖνα τὰ ἀξιώματα, ὥστε ὅλες αὐτὲς οἱ λέξεις δὲν σῆμαιναν σχεδὸν τίποτα τώρα πιά. Ἐγὼ πάντως πίστευα πὼς καμιὰ συγκεκριμένη ὀνομασία δὲν ταίριαζε ἀπόλυτα σ' ἐκεῖνη τὴν ἐνίοτε τόσο αὐστηρὴ ἀλλὰ καὶ τόσο συχνὰ διαλυμένη προσωπικότητα. Δὲν μπόρεσα ποτὲ ν' ἀποφασίσω νὰ τὸν πῶ παππού, παρόλο ποὺ πότε πότε ἦταν φιλικὸς μαζί μου καὶ μὲ καλοῦσε νὰ πάω κοντά του, προσπαθώντας νὰ προφέρει τὸ ὄνομά μου μὲ ἕναν ἀστεῖο τονισμό. Πάντως ὀλόκληρη ἡ οἰκογένεια ἔδειχνε ἀπέναντι στὸν κόμη μιὰ συμπεριφορὰ ἀνάμεικτη ἀπὸ σεβασμὸ καὶ συστολή, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μικρὸ Ἕρικ, ποὺ εἶχε κάποια οἰκειότητα μὲ τὸν ὑπέργηρο οἰκοδεσπότη: τὸ καλὸ του μάτι ἔριχνε πότε πότε γρήγορες ματιῆς συνεννόησης, ποὺ ἀνταποδίδονταν τὸ ἴδιο γρήγορα ἀπὸ ἐκεῖνον· τὰ μακριὰ ἀπογεύματα τοὺς βλέπαμε καμιὰ φορὰ νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς μεγάλης γαλαρίας καὶ νὰ βαδίζουν πιασμένοι ἀπ' τὸ χέρι δίπλα στὰ σκοῦρα, παμπάλαια πορτρέτα δίχως νὰ μιλοῦν, χρησιμοποιοῦντας προφανῶς ἕναν ἄλλο τρόπο ἐπικοινωνίας.

Τριγυροῦσα σχεδὸν ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα στὸν κῆπο καὶ πέρα στὰ δάση μὲ τὶς ὄξιες ἢ στοὺς χερσότοπους· εὐ-

τυχῶς ὑπῆρχαν στὸ Οὐρνεκλόστερ σκυλιὰ ποὺ μὲ ἀκολουθοῦσαν· ἐδῶ κι ἐκεῖ βρισκόταν ἓνα ὑποστατικὸ ἢ κάποιον ἀγρόκτημα, ὅπου μποροῦσα νὰ προμηθευτῶ γάλα, ψωμί ἢ φροῦτα καὶ νομίζω πὼς ἀπολάμβανα μὲ μεγάλη ξεγνοιασιά τὴν ἐλευθερία μου, χωρὶς νὰ μὲ κυριεύει ἄγχος γιὰ τὶς βραδινές μας συναντήσεις — τουλάχιστον τὶς πρῶτες ἐβδομάδες. Δὲν μιλοῦσα σχεδὸν σὲ κανέναν — χαιρόμουν ποὺ ἤμουν μόνος· πάντως εἶχα πότε πότε σύντομες συνομιλίες μὲ τὰ σκυλιὰ: μ' αὐτὰ συνεννοούμασταν θαυμάσια. Ἄλλωστε ἡ σιωπὴ ἦταν συνυφασμένη κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὴν οἰκογένεια· τὴ γνώριζα ἀπὸ τὸν πατέρα μου καὶ δὲν ἀποροῦσα ποὺ κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ δείπνου δὲν λεγόταν σχεδὸν τίποτα.

Τὶς πρῶτες ἡμέρες μετὰ τὴν ἄφιξή μας, ἡ Ματίλντε Μπράε ἦταν ἐξαιρετικὰ ὀμιλητικὴ. Ρωτοῦσε τὸν πατέρα γιὰ παλιούς γνωστούς σὲ πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, θυμόταν περασμένα γεγονότα, τὴν ἐπιαναν τὰ κλάματα ἀπὸ τὴ συγκίνηση ὅταν ἔφερνε στὸ νοῦ της πεθαμένες φίλες της ἢ κάποιον νεαρὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἄφηνε νὰ ὑπονοηθεῖ πὼς τὴν εἶχε ἐρωτευθεῖ, χωρὶς ἐκείνη νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ βαθὺ καὶ ἀπελπισμένο του αἶσθημα. Ὁ πατέρας μου ἄκουγε ἀπὸ εὐγένεια μὲ μεγάλη προσοχή, κουνουσε πότε πότε συγκατανεύοντας τὸ κεφάλι καὶ ἀπαντοῦσε μὲ ἐντελῶς ἀναγκαῖες φράσεις. Στὴν κεφαλὴ τοῦ τραπεζιοῦ ὁ κόμης χαμογελοῦσε διαρκῶς μὲ κρεμασμένα χεῖλη, ἐνῶ τὸ πρόσωπό του ἔμοιαζε μεγαλύτερο ἀπ' ὅ,τι συνήθως, σὰν νὰ φοροῦσε μάσκα. Καμιὰ φορὰ ἔπαιρνε ὁ ἴδιος τὸ λόγο, μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ δὲν ἀπευθυνόταν σὲ κανέναν καὶ ἀκουγόταν σ' ὀλόκληρη τὴ σάλα, παρόλο ποὺ ἦταν πολὺ σιγανή· εἶχε κάτι ἀπὸ τὴν ὁμοιόμορφη, ἀμέτοχη πορεία ἑνὸς ρολογιοῦ·

ή ήσυχία που την περιέβαλλε έμοιαζε να διαθέτει μιὰ ιδιαίτερη, κενή ἀντήχηση, ἴδια γιὰ τὴν κάθε συλλαβή.

Ὁ κόμης Μπράε τὸ θεωροῦσε ξεχωριστὴ φιλοφρόνηση πρὸς τὸν πατέρα μου νὰ τοῦ μιλάει γιὰ τὴν πεθαμένη του σύζυγο, τὴ μητέρα μου. Τὴν ἀποκαλοῦσε κόμισσα Σίβυλλα καὶ ὅλες του οἱ φράσεις τελείωναν σὰν νὰ ρωτοῦσε νὰ μάθει κάτι γιὰ κείνη. Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ εἶχα τὴν ἐντύπωση πὼς ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ πολὺ νέα κοπέλα ντυμένη στὰ λευκά, πὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐμφανιστεῖ μπροστὰ μας ἀνὰ πᾶσα στιγμή. Μὲ τὸ ἴδιο ὕφος τὸν ἄκουσα νὰ μιλάει καὶ γιὰ τὴ «μικρὴ μας Ἄννα Σοφία».²³ Καὶ ὅταν κάποια μέρα ρώτησα νὰ μάθω γι' αὐτὴ τὴ δεσποινίδα πὺ ὁ παππούς μου ἔδειχνε νὰ ἀγαπᾶει τόσο πολὺ, πληροφορήθηκα ὅτι ἐννοοῦσε τὴν κόρη τοῦ Μεγάλου Καγκελάριου Κόνραντ Ρέβεντλοβ, σύζυγο ἀπὸ μοργανατικὸ γάμο²⁴ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Τέταρτου, πὺ ἀναπαύοταν ἐδῶ καὶ ἕκατὸν πενήντα χρόνια περίπου στὸ Ροσκίλντε.²⁵ Ἡ ἀκολουθία τοῦ χρόνου δὲν ἔπαιζε κανέναν ἀπολύτως ρόλο γι' αὐτόν· ὁ θάνατος ἦταν ἓνα ἀσήμαντο ἐπεισόδιο πὺ ἀγνοοῦσε παντελῶς· πρόσωπα πὺ εἶχε συγκρατήσει κάποτε στὴ μνήμη του ὑπῆρχαν, καὶ ὁ θάνατός τους δὲν μποροῦσε νὰ τὰ ἀλλοιώσει οὔτε στὸ ἐλάχιστο. Χρόνια ἀργότερα, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ γέρου κυρίου, ἔλεγαν γι' αὐτόν πὼς ἐξελάμβανε μὲ μεγάλη ἰσχυρογνωμοσύνη τὰ μελλούμενα ὡς παρόντα. Λένε πὼς κάποτε εἶχε μιλήσει σὲ κάποια νεαρὴ γυναικία γιὰ τὰ ταξίδια ἐνὸς ἀπὸ τοὺς γιούς της, ἐνῶ ἐκείνη βρισκόταν στὸν τρίτο μῆνα τῆς πρώτης της ἐγκυμοσύνης, καὶ κόντεψε νὰ λιποθυμήσει ἀπὸ φρίκη καὶ τρόμο, γιατί καθόταν δίπλα στὸν ἡλικιωμένο κύριο πὺ μιλοῦσε ἀκατάπαυστα.

“Όλα άρχισαν μ’ εκείνο τὸ γέλιο μου. Νάι, γελοῦσα δυνατὰ καὶ δὲν μποροῦσα νὰ ἡρεμήσω. Ἦταν ἓνα βράδυ ποὺ ἔλειπε ἡ Ματίλντε Μπράε. Ὁ γέρος ὑπνρέτης, ποὺ ἦταν σχεδὸν τυφλός, ὅταν ἔφτασε στὴ θέση της, πρόσφερε τὴν πιατέλα πρὸς τὴ μεριά της. Ἔμεινε ἐκεῖ γιὰ λίγο καὶ ὕστερα προχώρησε σοβαρὸς καὶ ἱκανοποιημένος, σὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτα. Ἐγὼ δὲν βρῆκα καθόλου ἀστεία τὴ σκηνὴ ὅση ὥρα τὴν παρακολουθοῦσα. Ὅμως λίγο ἀργότερα, ὅταν ἔβαλα μιὰ μπουκιὰ στὸ στόμα μου, ἀνέβηκε τὸ γέλιο μὲ τέτοια ταχύτητα πρὸς τὰ πάνω, ποὺ στραβοκατάπια προκαλώντας μεγάλη φασαρία. Καὶ παρόλο ποὺ ἔβρισκα τὴν κατάσταση αὐτὴ φοβερὰ δυσάρεστη, παρόλο ποὺ κατέβαλλα κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ νὰ παραμεινῶ σοβαρός, τὰ ἀπανωτὰ γέλια ἔρχονταν καὶ ξανάρχονταν, ὥσπου ἔγιναν ἀνεξέλεγκτα.

Ὁ πατέρας μου, προσπαθώντας τρόπον τινὰ νὰ κουλώσει τὸ φέρεσίμὸ μου, ρώτησε μὲ τὴ γεμάτη, σιγανὴ φωνή του: «Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ Ματίλντε;». Ὁ παππούς χαμογέλασε μὲ τὸν γνωστὸ του τρόπο καὶ ἀπάντησε μὲ μιὰ φράση, στὴν ὁποία, καθὼς ἦμουν ἀπασχολημένος μὲ τὸν ἑαυτὸ μου, δὲν ἔδωσα σημασία, ἀλλὰ ἔλεγε περίπου πὼς «ὄχι, ἀπλῶς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συναντήσῃ τὴν Κριστίνε». Δὲν θεώρησα ὥστόσο πὼς αὐτὰ τὰ λόγια ἔκαναν τὸν μελαχρινὸ ταγματάρχη ποὺ καθόταν δίπλα μου νὰ σηκωθεῖ, νὰ ὑποκλιθεῖ μπροστὰ στὸν κόμη καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν αἵθουσα, μουρμουρίζοντας μιὰ συγκεχυμένη συγγνώμη. Ὅμως πρόσεξα πὼς, ὅταν ἔφτασε στὴν πόρτα, ἄρχισε νὰ κάνει πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ οἰκοδεσπότη συνεχῆ νοήματα πρὸς τὸν μικρὸ Ἔρικ καὶ πρὸς ἐμένα, ζητώντας μας νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε. Αὐτὸ μὲ ξάφνιασε σὲ

τέτοιο βαθμό, πού τὸ γέλιο ἔπαψε νὰ μὲ ἐνοχλεῖ. Δὲν ἔδωσα λοιπὸν καμιὰ σημασία στὸν ταγματάρχη, πού μοῦ ἦταν πολὺ δυσάρεστος, καὶ διαπίστωσα πὼς οὐτὲ ὁ μικρὸς Ἴρρικ ἔδειξε νὰ τὸν προσέχει.

Τὸ γεῦμα ἐξακολουθοῦσε νὰ κυλάει ἀργὰ ὅπως πάντα, καὶ εἶχαμε φτάσει πλέον στὸ ἐπιδόρπιο, ὅταν τὸ βλέμμα μου συνέλαβε μιὰ σκηνή πού διαδραματιζόταν στὸ βάθος τῆς αἴθουσας μέσα στὸ μισοσκόταδο. Ἐκεῖ, ἄρχισε νὰ ἀνοίγει σιγὰ σιγὰ μιὰ πόρτα πού ἦταν πάντα κλειδωμένη καί, ὅπως μοῦ εἶχαν πεῖ, ὀδηγοῦσε στὸ μεσοπάτωμα· κάποια στιγμή, καθὼς κοίταζα μὲ ἓνα πρωτόγνωρο γιὰ μένα αἴσθημα περιέργειας καὶ ἔκπληξης, πρόβαλε μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ ἀνοίγματος τῆς πόρτας μιὰ λεπτὴ κυρία, ντυμένη μὲ ἀνοιχτόχρωμα ροῦχα, πού ξεκίνησε νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ μέρος μας. Δὲν ξέρω ἂν ἔκανα κάποια κίνηση ἢ ἂν μοῦ ξέφυγε κάποια κραυγή, πάντως ὁ θόρυβος ἑνὸς καθίσματος πού ἔπεσε μὲ ἀνάγκασε νὰ τραβήξω τὸ βλέμμα μου ἀπὸ ἐκείνη τὴν περίεργη φιγούρα καὶ εἶδα τὸν πατέρα μου, πού εἶχε τώρα πεταχτεῖ ὄρθιος καί, χλωμὸς σὰν πεθαμένος, κινοῦνταν πρὸς αὐτὴν μὲ κρεμασμένα χέρια πού σχηματίζαν γροθιές. Ἐκείνη στὸ μεταξύ, δίχως νὰ ἐπηρεάζεται ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνή, προχωροῦσε πρὸς τὸ μέρος μας καὶ δὲν βρισκόταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πολυθρόνα ὅπου καθόταν ὁ κόμης, πού τινάχτηκε ὄρθιος, ἄρπαξε τὸν πατέρα μου ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὸν ὀδήγησε πίσω στὸ τραπέζι κρατώντας τον γερά, ἐνῶ ἡ ξένη κυρία, ἐντελῶς ἀμέτοχη σὲ ὅ,τι συνέβαινε, διέσχισε τὸ χῶρο πού τώρα εἶχε ἐλευθερωθεῖ καὶ μὲ ἀργὸ βῆμα προχώρησε μέσα σὲ ἀπερίγραπτη ἡσυχία — τὸ μόνο πού ἀκουγόταν ἦταν τὸ τρέμουλο ἑνὸς ποτηριοῦ —, ὥσπου ἐξαφανίστηκε πίσω ἀπὸ μιὰ πόρτα

πού βρισκόταν στὸν ἀπέναντι τοῖχο. Ἐκείνη τῆ στιγμή εἶδα τὸν μικρὸ Ἔρικ νὰ κλείνει τὴν πόρτα πίσω ἀπὸ τὴν ξένη, κάνοντας μιὰ βαθιὰ ὑπόκλιση.

Ἦμουν ὁ μόνος στὸ τραπέζι πού καθόταν ἀκόμα στὴ θέση του· ἔνιωθα τόσο βαρὺς στὴν πολυθρόνα μου, πού νόμιζα πὼς δὲν θὰ κατάφερα νὰ σηκωθῶ ὄρθιος μόνος μου. Γιὰ ἓνα διάστημα ἔβλεπα δίχως νὰ κοιτάζω. Τότε θυμήθηκα τὸν πατέρα μου καὶ διαπίστωσα πὼς ὁ γέρος τὸν κρατοῦσε σφιχτὰ ἀπὸ τὸ μπράτσο. Τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα μου ἦταν τώρα ὀργισμένο, γεμάτο αἷμα, ὅμως ὁ παππούς, πού τὰ δάχτυλά του ἔσφιγγαν τὸ μπράτσο τοῦ πατέρα μου σὰν ἄσπρα νύχια ἀρπακτικοῦ, χαμογελοῦσε μ' ἐκεῖνο τὸ χαρακτηριστικὸ χαμόγελο μάσκα. Κατόπιν ἄκουσα συλλαβὴ πρὸς συλλαβὴ αὐτὸ πού ἐκστόμιζε, δίχως νὰ καταλαβαίνω τὸ νόημα ἐκείνων τῶν λέξεων. Παρ' ὅλ' αὐτά, ξέρω πὼς εἰσχώρησαν βαθιὰ στὸ αὐτί μου, γιατί πρὶν ἀπὸ δύο περίπου χρόνια τὶς ξαναβρῆκα μιὰ μέρα θαμμένες στὴ μνήμη μου καὶ ἀπὸ τότε τὶς διατηρῶ. Εἶχε πεῖ: «Εἶσαι βίαιος, ἀρχιθαλαμηπόλε, καὶ ἀγενής. Γιατί δὲν ἀφήνεις τοὺς ἀνθρώπους στὶς ἀσχολίες τους;». Μετὰ φώναξε: «Ποιά εἶναι αὐτή;». «Κάποια πού ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ βρῖσκεται ἐδῶ. Δὲν εἶναι ξένη. Εἶναι ἡ Κριστίνε Μπράε». Ἀκολούθησε ἐκείνη ἡ ἀλλόκοτα ἀραιὴ ἡσυχία καὶ τὸ ποτήρι ξανάρχισε νὰ τρέμει. Ὅμως κάποτε ἀπελευθερώθηκε ὁ πατέρας μου κάνοντας μιὰ ἀπτόμη κίνηση καὶ ὄρμησε ἔξω ἀπὸ τὴν αἴθουσα.

Τὸν ἄκουγα ὅλη τὴ νύχτα νὰ πηγαινοέρχεται στὸ δωμάτιό του· γιατί οὔτε ἐγὼ μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ. Ὅμως τὸ πρῶι ξύπνησα ξαφνικὰ ἀπὸ κάτι πού ἔμοιαζε μὲ ὕπνο καὶ εἶδα μὲ φρίκη, πού μὲ παρέλυε ὡς τὰ βάρη τῆς καρδιάς

μου, κάτι λευκό να κάθεται στο κρεβάτι μου. Ή απελπισία μου μου έδωσε τελικά τή δύναμη να χωθῶ κάτω από τὰ σκεπάσματα, κι ἄρχισα να κλαίω από φόβο και ἀνημπόρια. Ἄξαφνα ἔνιωσα μιὰ δροσιά και ἕνα φῶς πάνω από τὰ κλαμένα μου μάτια· τὰ ἔκλεισα σφιχτά για να μη βλέπω τίποτα μέσα από τὰ δάκρυά μου. Ὅμως ἡ φωνή, πού τώρα ἀκούστηκε από πολὺ κοντά, ἤρθε ἀπαλή και γλυκιὰ στο πρόσωπό μου και τήν ἀναγνώρισα ἀμέσως: ἦταν ἡ φωνή τῆς δεσποινίδος Ματίλντε. Ἡρέμησα ἀμέσως και, παρόλο πού ἤμουν γαλήνιος, ἀφέθηκα να με παρηγορεῖ· μπορεῖ να ἔνωθα ὅτι αὐτή ἡ καλοσύνη ἦταν ὑπερβολικά τρυφερή, ἀλλά τήν ἀπολάμβανα γιατί σκεφτόμουν ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο τήν ἄξιζα. «Θεία», εἶπα, προσπαθώντας να διακρίνω στο πλημμυρισμένο στό δάκρυα πρόσωπό της τὰ χαρακτηριστικά τῆς μητέρας μου, «ποιά ἦταν αὐτή ἡ κυρία;».

«Ἄχ», ἀπάντησε ἡ δεσποινίς Μπράε με ἕναν ἀναστεναγμό πού μου φάνηκε ἀστεῖος, «μιὰ δυστυχισμένη, παιδί μου, μιὰ δυστυχισμένη».

Τὸ ἐπόμενο πρωινὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, πρόσεξα πῶς κάποιοι ὑπηρέτες ἦταν ἀπασχολημένοι με τὸ πακετάρισμα τῶν ἀποσκευῶν. Ὑπέθεσα πῶς θὰ ἀναχωρούσαμε, τὸ ἔβρισκα τελείως φυσικὸ ὅτι θὰ φεύγαμε ἀπὸ ἐκεῖ. Ἴσως αὐτὴ να ἦταν και ἡ πρόθεση τοῦ πατέρα μου. Μετὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴ βραδιά, δὲν ἔμαθα ποτὲ πῶς ἀποφάσισε να μείνουμε κι ἄλλο στο Οὐρνεκλόστερ. Πάντως δὲν φύγαμε. Μείναμε ἄλλες ὀχτῶ ἢ ἔννια ἑβδομάδες σ' ἐκεῖνο τὸ σπίτι, ὑπομένοντας ὅλο τὸ βάρος τῆς παράξενης ἀτμόσφαιράς του, και ξαναεἶδαμε τήν Κριστίνε Μπράε ἄλλες τρεῖς φορές.

Τότε δὲν γνῶρίζα τίποτα σχετικὸ με τήν ἱστορία της.

Δὲν ἤξερα πὼς εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ πολὺ, πολὺ καιρὸ στὴ γέννα τοῦ δευτέρου παιδιοῦ της, ἐνὸς ἀγοριοῦ ποὺ μεγάλωσε ἀκολουθώντας ἓνα φοβερὸ καὶ σκληρὸ πεπρωμένο. Δὲν ἤξερα κἀν ὅτι ἦταν πεθαμένη. Ὅμως ὁ πατέρας μου τὸ γνώριζε. Εἶχε ἄραγε ἀναγκάσει τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς ποὺ ἦταν ἓνας ἄνθρωπος τόσο παράφορος, μὲ ἓνα πνεῦμα ποὺ βασιζόταν στὴ διαύγεια καὶ τὴ λογικὴ, νὰ ὑπομείνει ψύχραιμα, δίχως νὰ θέτει ἐρωτήματα, ὅλη ἐκείνη τὴν περιπέτεια; Τὸν ἔβλεπα, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω, πὼς ἀγωνιζόταν μὲ τὸν ἑαυτό του, τὸ ἔζησα, ἂν καὶ μοῦ ἦταν ἀνεξήγητο, πῶς τελικὰ κατάφερε νὰ αὐτοκυριαρχηθεῖ.

Αὐτὸ συνέβη ὅταν εἶδαμε γιὰ τελευταία φορὰ τὴν Κριστίνε Μπράε. Αὐτὴ τὴ φορὰ βρισκόταν καὶ ἡ δεσποινὶς Ματίλντε στὸ τραπέζι· ὅμως ἦταν διαφορετικὴ ἀπὸ ἄλλοτε. Ὅπως τὶς πρῶτες ἡμέρες μετὰ τὴν ἀφιξή μας, μιλοῦσε ἀσταμάτητα χωρὶς εἰρμὸ καὶ μέσα σὲ μεγάλη σύγχυση, ἐνῶ μιὰ σωματικὴ ἀνησυχία μέσα της τὴν ἀνάγκαζε νὰ διορθώνει μιὰ τὰ μαλλιά καὶ μιὰ τὸ φόρεμά της, ὥσπου τινάχτηκε ἐντελῶς ἀναπάντεχα, βγάζοντας μιὰ δυνατὴ, θρηνητικὴ κραυγὴ καὶ ἐξαφανίστηκε.

Τὴν ἴδια στιγμὴ στράφηκε αὐτόματα τὸ βλέμμα μου πρὸς τὴ γνωστὴ πόρτα — καὶ ὄντως: ἡ Κριστίνε Μπράε μπῆκε μέσα. Ὁ γείτονάς μου, ὁ ταγματάρχης, ἔκανε μιὰ ἀπότομη χειρονομία ποὺ μεταδόθηκε στὸ κορμί μου, ὅμως προφανῶς δὲν διέθετε τὴν ἀναγκαίαι δύναμη γιὰ νὰ σηκωθεῖ ὄρθιος. Τὸ μελαψό, γερασμένο, λεκιασμένο του πρόσωπο στρεφόταν ἀπὸ τὸν ἓναν στὸν ἄλλον, τὸ στόμα του ἔμενε ἀνοιχτὸ καὶ ἡ γλώσσα του συστρεφόταν πίσω ἀπὸ τὰ χαλασμένα του δόντια· ὕστερα ξαφνικὰ χάθηκε τὸ πρόσωπο αὐτό, τὸ ψαρὸ του κεφάλι ἔπεσε ἐπάνω στὸ τραπέζι,

τὰ μπράτσα του κείτονταν κομματιασμένα καὶ σκόρπια, ἐνῶ κάπου ξεπρόβαλε ἓνα μαραμμένο, τρεμάμενο χέρι γεμάτο λεκέδες.

Ἡ Κριστίνε Μπράε προχωροῦσε ἀργὰ σὰν ἄρρωστη μέσα σὲ ἀπερίγραπτη σιωπή, ὅπου ἀντηχοῦσε μονάχα μιὰ οἰμωγὴ σὰν κάποιου γέρικου σκυλιοῦ. "Ὅμως τότε πρόβαλε ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν πελώριο ἀσημένιο κύκνο, τὸν γεμάτο μὲ νάρκισσους, ἡ μεγάλη μάσκα τοῦ γέρου μὲ τὸ γκριζοτῆς χαμόγελο." Ὑψωσε τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασί πρὸς τὴ μεριά τοῦ πατέρα μου. Καὶ τότε εἶδα πὼς ἐκεῖνος, ἀκριβῶς τὴ στιγμή πού ἡ Κριστίνε Μπράε περνοῦσε πίσω ἀπὸ τὴν πολυθρόνα του, ἄδραξε τὸ ποτήρι του καὶ τὸ σήκωσε μιὰ σπιθαμὴ πάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι, σὰν νὰ ἦταν κάτι πολὺ βαρὺ.

Τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα ἀναχωρήσαμε ἀπὸ ἐκεῖ.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Σ' αὐτὸ τὸ παράδοξο καὶ γοητευτικὸ ἔργο, ἓνας εἰκοσιοχτά-
χρονος Δανὸς εὐπατρίδης ποὺ ἔχει χάσει τὴν περιουσία του
καὶ ζεῖ στὰ ὄρια τῆς φτώχειας ἔρχεται στὸ Παρίσι μὲ τὴν ἐλ-
πίδα νὰ ἀφιερωθεῖ στὴ λογοτεχνία.

Τὸ ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ 71 κεφάλαια, ποὺ θυμίζουν ἄλλο-
τε χρονικὸ, ἄλλοτε ἡμερολόγιο καὶ συχνὰ ποιητικὴ πρόζα. Τὰ
κεφάλαια αὐτὰ συνήθως δὲν σχετίζονται μεταξὺ τους. Τὸ βι-
βλίο δὲν διαθέτει ἐνιαία πλοκὴ καὶ ἔχει ἀποσπασματικὸ χαρα-
κτήρα, ὥστόσο μπορεῖ νὰ χωριστεῖ θεματικὰ στὶς ἐξῆς ἐνότη-
τες: στὰ 28 κεφάλαια ποὺ περιγράφουν τὴ ζωὴ τοῦ Μάλτε στὸ
Παρίσι τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα· στὰ 24 κεφάλαια ποὺ ἀνα-
φέρονται στὴν παιδικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ κεντρικοῦ
ἥρωα· στὰ 5 κεφάλαια ποὺ ἐπικεντρώνονται σὲ προσωπικότη-
τες ποὺ θαυμάζει ὁ Μάλτε (καὶ ὁ Ρίλκε), δηλαδὴ στὸν Λού-
ντβιχ βὰν Μπετόβεν, στὸν Χένρικ Ίψεν, στὴν Μπεττίνε φὸν
Ἄρνιμ, στὴν Ἐλεονόρα Ντοῦζε καὶ στὴν Σαπφώ· στὰ κεφά-
λαια ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς εὐρωπαϊκῆς
ἱστορίας καθὼς καὶ σὲ διάφορα ἑτερόκλητα θέματα, ὅπως
εἶναι τὸ θέατρο, ὁ ἀντανισμὸς, οἱ τάπητες τοίχου, ἡ ἀγάπη, οἱ
φτωχοί, οἱ ἄστεγοι, ἡ Βενετία καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ ἐρωτεύτη-
καν παράφορα, ἀλλὰ ἔζησαν ζωὴ μαρτυρικὴ.

[...]

«Ὡστε, λοιπόν, οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται ἐδῶ γιὰ νὰ ζήσουν, ἐγὼ θὰ ἔλεγα πὼς ἔρχονται γιὰ νὰ πεθάνουν». Μὲ αὐτὴ τὴ φράση μᾶς εἰσάγει στὸ μυθιστόρημά του ὁ Ρίλκε. Καὶ παρόλο ποὺ ὁ ἴδιος ἔμαθε νὰ ἀγαπᾶ καὶ νὰ θαυμάζει τὸ Παρίσι, ὁ ἥρωάς του τὸ ἀντιμετωπίζει σὰν φυλακὴ, σὰν νοσοκομεῖο, σὰν φρενοκομεῖο ἢ σὰν ἓνα τόπο ὅπου ὅλα εἶναι ἀρνητικά, ἐχθρικά καὶ δυσσοίωνα. Ὁ Μπρίγκε ζεῖ μέσα στὴ φτώχεια καὶ τὴ μοναξιά. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου δὲν ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ κανένα ἀνθρώπινο πλάσμα, οὔτε καν μὲ κάποιον κατοικίδιο. Τὸ τράμ διασχίζει τὸ δωμάτιό του, οἱ θόρυβοι καὶ οἱ δύσσομες μυρωδιὲς τὸν πολιορκοῦν, νιώθει φόβο, ἐπισκέπτεται τὴν Ἐθνικὴ Πινακοθήκη ἢ τὴ Βιβλιοθήκη, ἐπειδὴ τὸ σπίτι του εἶναι παγωμένο, καὶ κάθε τόσο ἀνατρέχει στὸν κόσμον τῶν παιδικῶν του ἀναμνήσεων.

Ὁ Μάλτε εἶναι κάποιος ποὺ μαθαίνει σιγὰ σιγὰ νὰ βλέπει. Βλέπει τοὺς ἄστεγους, τοὺς περιθωριακούς, τοὺς ἀπελπισμένους, αὐτοὺς ποὺ ἐμποδίζονται ἀπὸ κάποια ἀδιευκρίνιστη πάθηση νὰ περπατήσουν. Παρατηρεῖ τοὺς τυφλοὺς, παρατηρεῖ τὰ παλιὰ κτίρια τοῦ Παρισιοῦ, περιγράφει τὶς ξεγυμνωμένες μεσοτοιχίες τῶν πολυκατοικιῶν, τὴν μπόχα καὶ τὴ μιζέρια ποὺ συσσωρεύτηκαν ἐκεῖ μὲ τὰ χρόνια. Κανένας δὲν τὸν ἀγγίζει, δὲν τὸν φιλᾷ, δὲν τὸν χαϊδεύει, δὲν τὸν ἀγαπᾷ. Ὁ ἔρωτας εἶναι ἀπών. Μοναδικὴ λύση ὁ αὐνανισμός. Διαβάζει Φλωμπέρ, Μπεττίνε φὸν Ἄρνιμ, Μπωντλαίρ, Ἴψεν, Φρανσις Ζάμ καὶ τὴ Βίβλο. Γράφει γιὰ τὴν ἀγάπη, γιὰ τοὺς γείτονες, γιὰ μιὰ γυναίκα ποὺ ἐπιδεικνύει ξεδιάντροπα τὸ αἰδοῖο της.

Ὁ Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε δὲν γνωρίζει τί θὰ πεῖ χαρὰ. Καὶ δὲν χαμογελᾷ ποτέ.

Τὰ 24 ἀπὸ τὰ 71 κεφάλαια τοῦ βιβλίου ἀναφέρονται στὴν παιδικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε. Ἀποτελοῦν τὸ φωτεινὸ, μολονότι συχνὰ συννεφιασμένο, τμήμα τοῦ μυθιστορήματος, τότε ποὺ ὁ κεντρικὸς ἥρωας ζοῦσε σὲ πύργους ἀνάμεσα σὲ ἀριστοκράτες, αὐλικούς, γκουβερνάντες, δασκάλους, ὑπηρέτες καὶ συγγενεῖς. Ὁ ἀναγνώστης δὲν μαθαίνει ποτὲ πῶς ἐξανεμίστηκε ὅλη αὐτὴ ἡ περιουσία τοῦ Δανοῦ εὐπατρίδη, ποὺ κατάντησε νὰ ζεῖ μὲ ἐλάχιστα χρήματα στὸ Παρίσι. Ἄλλωστε, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ.

Στὴν ὑπαιθρο ὅπου μεγάλωσε, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεθάνει ἓναν κανονικὸ θάνατο. Πάντως ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Μάλτε εἶναι ἀσαφής. Δὲν πρόκειται γιὰ ἓναν χαμένο παράδεισο, ἀλλὰ μᾶλλον γιὰ ἓνα κάστρο, ὅπου ὁ ἥρωας καταφεύγει σὲ ὥρα ἀνάγκης. Τὰ πρόσωπα ποὺ κυριαρχοῦν στὸ εἰδυλλιακὸ περιβάλλον τοῦ ἐπινοημένου Οὐλσγκορ εἶναι ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, ἡ γιὰ γιὰ καὶ ὁ παππούς τοῦ Μάλτε. Σημαντικὸ ρόλο παίζουν ἡ Ἰνγκεμποργκ, ὁ μικρὸς Ἐρικ καὶ ἡ νεότερη ἀδελφὴ τῆς μητέρας του, ἡ Ἀμπελόνε. Πολλὲς σελίδες εἶναι ἀφιερωμένες στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ στὸ θάνατο τῆς ἀγαπημένης του μητέρας. Τὸν Μάλτε (ὅπως καὶ τὸν Ρίλκε), ἡ μητέρα του τὸν ἔντυνε μὲ κοριτσιίστικα ροῦχα ὅταν ἦταν μικρὸς καὶ τὸν φώναζε Σοφία. Οἱ σκηνὲς μὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν «κόρη» τῆς Σοφία εἶναι πολὺ κωμικὲς καὶ περιγράφονται μὲ κάθε λεπτομέρεια, γιὰτὶ ἀνήκουν στὶς ἀναμνήσεις τοῦ ἴδιου τοῦ ποιητῆ.

Στὰ κεφάλαια ποὺ ἀφιερώνονται στὰ χρόνια τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὑπάρχουν πολλὰ παραφυσικὰ φαινόμενα. Στὸ 15ο κεφάλαιο, ἡ Κριστίνε Μπράε, ἃν καὶ πεθαμμένη ἀπὸ καιρὸ, διασχίζει τὴν τραπεζαρία ὅπου εἶναι συγκεντρωμένη ὅλη ἡ οἰκογένεια. Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλὰς φορὲς. Στὸ 28ο κεφάλαιο, ἐμφανίζεται στὴν αὐλὴ τὸ φάντασμα τῆς Ἰνγκεμποργκ,

γύρω από τὸ ὁποῖο χοροπηδάει γαβγίζοντας ὁ ἀγαπημένος της σκύλος. Στὸ 29ο κεφάλαιο, ὁ Μάλτε, προσπαθώντας νὰ βρεῖ τὸ μολύβι του ποὺ γλίστρησε καὶ ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι, ἔρχεται ἀντιμέτωπος μὲ ἓνα ἄλλο χέρι, ποὺ κι αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ βρεῖ κάτι. Στὸ 42ο κεφάλαιο, ἡ οἰκογένεια Μπρίγκε ἐπισκέπτεται τοὺς Σουλίν, ὅπου συμβαίνουν πολλὰ ἀνεξήγητα πράγματα. Ὁ Στέν, ὁ καμαριέρης τοῦ γερο-Μπράε, συνομιλεῖ μὲ τοὺς νεκροὺς στὸ 44ο κεφάλαιο, ἐνῶ ἀναφέρεται πῶς ἡ Γιούλιε Ρέβεντλοβ εἶχε τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι συγκλονιστικὴ ἡ περιγραφὴ τοῦ θανάτου τοῦ σκύλου τοῦ Μάλτε στὸ 47ο κεφάλαιο.